

Laitoskirjasto tuo tiedon käyttäjän lähelle

Merja Karjalainen

Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine ja Snellmanian tiedekirjasto verkostoituvat monella tavalla keskenään. Verkostoitumista edistää myös se, että laitos ja kirjasto sijaitsevat fyysisesti toistensa lähellä: vain käytävä erottaa ne toisistaan. Kirjasto liittyy tavalla tai toisella päivittäin sekä ainelaitoksen henkilökunnan että opiskelijoiden työhön. Laitoskirjaston ja ainelaitoksen toimintamuodot antavatkin erään toimivan yhteistyömallin.

Tiedekirjasto avautuu ainelaitoksen väelle ensisijaisesti tiloina ja niihin liittyvinä laitteina. Käytettävissä on siis muutakin kuin virtuaalikirjasto. Monipuolinen kirjastotila tarjoaa asiakkaille mahdollisuuden lukea tutkimuksia ja tiedeartikkeleita, tehdä verkkohakuja, käydä kiinnostavissa näyttelyissä ja saada henkilökohtaista palvelua.

Kirjasto on myös paikka, jossa opettaja-tutkija voi rauhassa keskittyä hakemaan aineistoa opetusta tai tutkimusta varten. Käytännössä se saattaa olla hänelle ainoa tila, jossa kukaan ei keskeytä hänen työskentelyään. Opiskelijatkin ovat hienotunteisia kirjan tai lehden puoleen kumartunutta opettaja-tutkijaa kohtaan eivätkä häiritse hänen työtään.

Opiskelijoille kirjasto on parhaimmillaan monipuolinen oppimiskeskus. Snellmanian kirjastossa opiskelijat voivat valmistautua tenttiin sekä hakea ja lukea lähdekirjallisuutta tutkielmiaan varten. Nykyään monet opiskelijat myös kirjoittavat tutkielmiaan kirjastossa omilla salkkumikroillaan, mikä edistää joustavaa lähdekirjallisuuden ja oman tekstin vuoropuhelua.

Olisi hyvä, jos kirjastossa olisi riittävästi Word-ohjelmalla varustettuja, verkkoyhteydessä olevia tietokoneita, jotta muutkin kuin läppärinomistajat pystyisivät työstämään tutkielmaansa kirjaston tiloissa. Tällä voisi olla merkitystä ihan tutkielmien valmistumisaikataulujenkin kannalta.

Kokoelmista hahmottaa kokonaisuuden

Tiedekirjaston keskeinen anti ovat tietysti siellä fyysisesti sijaitsevat kirjat ja lehdet. Ainakin humanistille on tärkeää, että hän pääsee rapistelemaan ja nuuhkimaan paperilta tuoksuvia kirjoja, vaikka onkin tottunut lukemaan myös Internetissä olevia tiedeartikkeleita.

Varmasti useimpien mielestä on myös helpompaa lukea ja selaila konkreettista kirjaa kuin tihdata samaa asiaa verkosta. Samoin saa vaivattomammin kokonaisvaltaisen näkemyksen alan aihepiireistä ja muusta tarjonnasta, kun jalkautuu kirjaston tilaan. Näin on huolimatta siitä, että kirjallisuushakujen teko on jo luonnollinen osa yliopiston opettajan arkipäivää.

Snellmanian kirjaston hyllyluokitus tukee erittäin hyvin kielitieteilijää. Teosten tutkaileminen paikan päällä antaa paljon nopeammin monipuolista informaatiota kuin

verkkohaku.

Verkkossa on vaarana luottaa liikaa asiasanahakuun, joka ei vielä täysin toimi. Ongelma johtunee ainakin osin siitä, että tekijät itse eivät aiemmin merkinneet asiasanoja joko ollenkaan tai eivät ainakaan riittävästi.

Nykyinen systeemi, jossa lainattuja kirjoja ei tarvitse palauttaa määräajassa, on tutkija-opettajalle erittäin hyvä. Varmasti kirjastokin säästää tilatarpeessaan, kun henkilökunta säilyttää osaa teoksia omissa huoneissaan.

Erinomaista on myös, että kirjasto on ottanut käyttäjien toiveita huomioon esimerkiksi niin, että oppiaineiden valitsemat kausijulkaisut ovat aina kirjaston hyllyssä. On todella mukavaa mennä katsomaan jotakin suosikkijulkaisuaan, kun tietää, että se on aina varmasti paikalla.

Ohjausta opiskelijoille

Tärkeä osa kirjaston ja ainelaitoksen yhteistyötä ovat tietysti henkilökohtaiset kontaktit kirjaston henkilökunnan kanssa. Avuntarvitsijan on aina mieluista lähestyä Snellmanian kirjaston osaavaa henkilökuntaa. Mustalla listallakaan oloa ei tarvitse pitkittää siitä syystä, ettei uskaltaisi mennä palauttelemaan kirjaston kaipaamia teoksia.

Kirjaston informaatikot auttavat auliisti tutkijoita ja opettajia vaikeissa tiedonhakupauksissa. Lisäksi suomen kielen opiskelijat saavat informaationhaun opastusta kahdessa vaiheessa opintojaan. Ensimmäiset opetustunnit ovat ennen kandidaatintutkielmaa, toiset graduseminaarin alkupuolella. Näitä koulutuksia varten töiden ohjaajat lähettävät informaatikolle tietoa tutkimusaiheista, joten tämä voi valmistautua tiedonhakuun etukäteen.

Opiskelijat ovat kokeneet tiedonhaun koulutuksen todella tarpeelliseksi ja hyväksi. Snellmanian kirjastossa antaa suomen kielen opiskelijoille opastusta henkilö, jonka omat opinnot ja tutkimustoiminta ovat keskittyneet juuri suomen kieleen. Jos näin ei olisi, olisi töiden ohjaajan ehkä syytä olla opastuksessa mukana.

Kokenut informaatikko tietää, että erityisesti kandidaatintyön tekijät ovat vasta tutkijanuran ensimmäisellä, huojuvalla rappusella ja tarvitsevat todella paljon tukea. Esimerkiksi eräs yksin hakuja tehnyt opiskelija toi tarkastukseen kandidaatintutkielman, jossa päälähteinä olivat suurelle yleisölle tarkoitetut käytösoppaat. Näin tapahtui huolimatta siitä, että ohjausseminaareissa korostetaan todella paljon tieteellisten lähteiden merkitystä.

Konkreettisena ohjeena kerrotaan, että tieteellisen lähteen tunnistaa siitä, että se itse käyttää tarkkaa viittaussysteemiä aiempaan tutkimukseen. Informaatikko voi tukea työn ohjaajaa hakuja opastaessaan.

Hankinnoista sovitaan yhdessä

Kirja- ja lehtihankinnat ovat ainelaitoksen ja kirjaston tärkeä yhteistyömuoto. Suomen kielen osalta hankinnat tehdään joka vuosi saman kaanonin mukaan. Ensin opettajat

ja tutkijat käyvät pitkässä palaverissa läpi kotimaisilta ja ulkomaisilta kustantajilta tulleet julkaisuluettelot.

Esitteisiin merkitään tilaustoiveet, jotka kirjaston henkilökunta sitten tarkistaa päällekkäisyyksien välttämiseksi. Tarkistuksen jälkeen kirjastonhoitaja toimittaa ainelaitokselle kirjatilauslistauksen hintatietoineen. Tilaukset vahvistetaan laitoksessa, minkä jälkeen lista toimitetaan kirjastoon tilauksentekoa varten.

Suomen kielen oppiaineen käyttämä hankintasysteemi toimii kokonaisuudessaan erittäin hyvin. Henkilökunta tietää tutkimuksen painoalueet ja omat projektinsa paremmin kuin kukaan ulkopuolinen, joten tuntuisi mahdottomalta ajatukselta, että esimerkiksi kirjasto tekisi esityksen hankinnoista ainelaitokselle.

Alakohtainen verkkoympäristö

Vaikka konkreettinen tiedekirjasto kirjoineen ja lehtineen on oleellinen osa yliopistotoimintaa, on erittäin tärkeää, että kirjasto pitää yllä ja päivittää verkkopalveluja. Uusi yhteistyömuoto suomen kielen ja kirjastoväen kesken on verkkoon Optima-ympäristöön kehitetty informaationhaku, joka on suunniteltu ja kohdistettu nimenomaan suomen kielen opiskelijoille. Tämä palvelu on informaattikko Tapani Kempvaisen käsialaa.

Suunnittelupalavereissa ovat olleet mukana myös informaattikko Outi Klintrup ja ainelaitoksen edustaja. Yliopiston toiminta muuttuu koko ajan siten, että yhä enemmän tulee opiskelijoita, jotka eivät työskentele aina kampuksella joko pitkän etäisyyden tai perhesyiden takia. Sen vuoksi tällainen kohdistettu hakuympäristö, joka voi sisältää myös ohjaajien vinkkejä kunkin tutkimusalueen keskeisistä lähteistä, palvelee yhä useampia opinnäytetöiden tekijöitä.

Snellmanian kirjaston ja suomen kielen oppiaineen välinen yhteistyö pohjautuu ryhmäkirjastoajatteluun. Nyt Oulun yliopistossa kaavaillaan Snellmanian siirtämistä pääkirjaston yhteyteen. Jos tämä muutos joudutaan olosuhteiden pakosta tekemään, monenlaiset kehittämismahdollisuudet vaarantuvat.

FT Merja Karjalainen toimii suomen kielen lehtorina Oulun yliopistossa.
Email. Merja.karjalainen@oulu.fi